

KOMUNIKAT**Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji****z dnia 23 października 2010 r.**

Wobec nasilonej w ostatnich dniach krytyki mediów ze strony polityków, a w szczególności w związku z postulatem zdjęcia z anteny jednego z nadawców komercyjnych programu satyrycznego, podnoszonym przez Jarosława Kaczyńskiego, Przewodniczącego „Prawa i Sprawiedliwości”, przypominam „Deklarację w Sprawie Swobody Debaty Politycznej w Mediach” przyjętą w 2004 roku przez Radę Europy.

Szczególnie w obecnej sytuacji napięcia politycznego nie należy mylić słusznego oczekiwania opinii publicznej do przestrzegania standardów zawodu przez dziennikarzy z ograniczaniem podstawowych zasad wolności słowa.

Deklaracja wyraźnie mówi, że prawo do wolności słowa i informacji zagwarantowane przez artykuł 10 Konwencji Obrony Praw Człowieka i Podstawowych Swobód stanowi jeden z najbardziej znaczących fundamentów społeczeństwa demokratycznego oraz jeden z podstawowych warunków dla zapewnienia jego postępu i rozwoju. Znaczenie wolności słowa i informacji, realizowanej poprzez wolne i niezależne media, to gwarancja prawa społeczeństwa do uzyskiwania wiedzy w kwestiach o znaczeniu publicznym oraz do sprawowania społecznego nadzoru nad sprawami publicznymi, jak również zapewnienia odpowiedzialności i przejrzystości działania organów władzy i polityki. Partie polityczne są instytucjami demokratycznego państwa i podlegają społecznej krytyce.

Artykuł V „Deklaracji w Sprawie Swobody Debaty Politycznej w Mediach” odnosi się również do swobody uprawiania satyry, mówiąc, iż „humor i satyra dopuszczają większy stopień przesady i nawet prowokacji, o tyle, o ile społeczeństwo nie zostaje wprowadzone w błąd co do faktów”.

Przywołana poniżej Deklaracja zawiera prawa i zobowiązania mediów w relacjonowaniu debaty publicznej.

Jan Dworak

RADA EUROPY KOMITET MINISTRÓW

DEKLARACJA W SPRAWIE SWOBODY DEBATY POLITYCZNEJ W MEDIACH

(Przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 12 lutego 2004 roku podczas 872. posiedzenia Zastępców Ministrów)

(przekład roboczy)

Komitet Ministrów Rady Europy,

Po upływie ponad 50 lat od czasu przedstawienia do podpisu przez kraje członkowskie Konwencji Obrony Praw Człowieka i Podstawowych Swobód, w dalszym ciągu zwanej „Konwencją”, stanowiącej główny instrument w Europie stosowany dla ochrony praw i swobód w niej określonych;

Biorąc pod uwagę, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności pośród jej członków dla zapewnienia ochrony i realizacji ideałów i zasad będących ich wspólnym dziedzictwem;

Przywołując zobowiązania wszystkich krajów członkowskich w kwestii fundamentalnych zasad demokracji pluralistycznej, poszanowania dla praw człowieka i rządów prawa, co potwierdzono podczas Drugiego Szczytu Szefów Państw i Rządów w Strasburgu 11 października 1997 roku;

Potwierdzając, że fundamentalne prawo wolności słowa i informacji zagwarantowane przez Artykuł 10 Konwencji stanowi jeden z najbardziej znaczących fundamentów społeczeństwa demokratycznego oraz jeden z podstawowych warunków dla zapewnienia jego postępu i rozwoju wszystkich jednostek, co stwierdzono w Deklaracji nt. wolności słowa i informacji z 1982 roku;

Nawiązując do Deklaracji o polityce medialnej przyszłości przyjętej podczas VI Europejskiej Konferencji w sprawie polityki w dziedzinie komunikowania masowego w Krakowie 15 i 16 czerwca 2000 roku;

Przywołując swoją Rezolucję (74) 26 na temat prawa do odpowiedzi – pozycja jednostki wobec prasy oraz swoją Rekomendację Nr R(99) 15 dotyczącą środków związanych z obsługą kampanii wyborczych w mediach;

Przywołując również swoją Rekomendację Nr R (97) 20 na temat szerzenia nienawiści i podkreślając, że swoboda prowadzenia debaty politycznej nie obejmuje swobody wyrażania opinii rasistowskich lub opinii, które stanowią zachętę do nienawiści, ksenofobii, antysemityzmu i wszystkich form nietolerancji;

Uwzględniając Rezolucję 1165 (1998) Zgromadzenia Parlamentarnego dotyczącą prawa do prywatności;

Potwierdzając najwyższe znaczenie wolności słowa i informacji, realizowanej poprzez wolne i niezależne media, dla zagwarantowania prawa społeczeństwa do uzyskiwania informacji w kwestiach o znaczeniu publicznym oraz do sprawowania społecznego nadzoru spraw

publicznych i politycznych, jak również dla zapewnienia odpowiedzialności i przejrzystości działania organów politycznych i władz publicznych, co jest niezbędne w społeczeństwie demokratycznym, nie uchybiając przepisom krajowym państw członkowskich dotyczącym statusu i odpowiedzialności urzędników publicznych;

Powołując się na fakt, że korzystanie z wolności słowa niesie ze sobą obowiązki i odpowiedzialność, co muszą brać pod uwagę pracownicy mediów, jak również, że może zostać ona w sposób prawomocny ograniczona celem utrzymania równowagi pomiędzy realizacją tej wolności i poszanowaniem innych fundamentalnych praw, swobód i interesów chronionych przez Konwencję;

Mając świadomość, że osobom fizycznym, które kandydują lub zostały wybrane lub ustąpiły z udziału w organach politycznych, lub pełnią funkcje polityczne na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym czy międzynarodowym, w dalszym ciągu zwanym „politykami”, jak również osobom fizycznym, które pełnią funkcje publiczne lub wykonują władzę publiczną, w dalszym ciągu zwanym „urzędnikami publicznymi”, przysługują fundamentalne prawa, które mogą zostać naruszone poprzez rozpowszechnianie informacji i opinii na ich temat w mediach;

Mając świadomość, że pewne krajowe systemy prawne nadal zapewniają przywileje prawne politykom lub urzędnikom publicznym, broniące ich przed rozpowszechnianiem informacji i opinii na ich temat w mediach, które to przywileje nie są zgodne z prawem wolności słowa i informacji gwarantowanym przez Artykuł 10 Konwencji;

Mając świadomość, że prawo do prowadzenia społecznego nadzoru spraw publicznych może obejmować rozpowszechnianie informacji i opinii o jednostkach innych niż politycy i urzędnicy publiczni,

Wzywa państwa członkowskie do szerokiego rozpowszechnienia niniejszej Deklaracji, wraz z przykładem, tam, gdzie jest to uzasadnione, oraz do zwrócenia na nią uwagi w szczególności organów politycznych, władz publicznych i sądowych jak również udostępnienie jej dziennikarzom, mediom i ich organizacjom zawodowym;

Zwraca szczególną uwagę na następujące zasady dotyczące rozpowszechniania informacji i opinii na temat polityków i urzędników publicznych w mediach:

I. Wolność słowa i informacji w mediach

Demokracja pluralistyczna i swoboda prowadzenia debaty politycznej wymagają, by informować społeczeństwo o sprawach wagi publicznej, co obejmuje prawo mediów do rozpowszechniania negatywnych informacji i krytycznych opinii na temat polityków i urzędników publicznych, jak również prawo społeczeństwa do otrzymania ich.

II. Swoboda krytykowania państwa lub instytucji publicznych

Państwo, rząd lub każda inna instytucja wykonawcza, ustawodawcza lub sądowa może zostać poddana krytyce w mediach. Ze względu na swoją dominującą pozycję instytucje te nie powinny jako takie być chronione przez prawo karne przed zniesławieniem lub obrażą. Jednakowoż tam, gdzie instytucje takie korzystają z takiej ochrony, powinna być ona stosowana w sposób zawężający, by uniknąć przypadków użycia jej do ograniczenia swobody krytyki. Jednostki reprezentujące takie instytucje pozostają ponadto chronione jako jednostki.

III. Publiczna debata i nadzór nad politykami

Politycy zdecydowali się uzyskać zaufanie społeczeństwa i poddali się publicznej debacie politycznej i dlatego też podlegają ściślemu nadzorowi społecznemu oraz potencjalnie silnej i ostrej krytyce publicznej w mediach w związku ze sposobem, w jaki wykonywali lub wykonują swoje funkcje.

IV. Publiczny nadzór nad urzędnikami publicznymi

Urzędnicy publiczni muszą zaakceptować fakt, że będą podlegać nadzorowi społecznemu i krytyce, zwłaszcza w mediach, w związku ze sposobem, w jaki wykonywali lub wykonują swoje funkcje, w takim zakresie, jaki będzie konieczny dla zapewnienia przejrzystości oraz odpowiedzialnego wykonywania ich funkcji.

V. Swoboda uprawiania satyry

Humor i satyra, które są pod ochroną Artykułu 10 Konwencji, dopuszczają większy stopień przesady i nawet prowokacji, o tyle, o ile społeczeństwo nie zostaje wprowadzone w błąd, co do faktów.

VI. Reputacja polityków i urzędników publicznych

Politykom nie powinna przysługiwać większa ochrona własnej reputacji i innych praw niż pozostałym jednostkom, i dlatego też pod rządami prawa krajowego nie powinny być orzekane ostrzejsze kary wobec mediów, które krytykują polityków. Zasada ta dotyczy również urzędników publicznych; odstępstwa od niej powinno być dozwolone jedynie wtedy, gdy jest to niezbędnie konieczne dla umożliwienia urzędnikom publicznym prawidłowego wykonywania ich funkcji.

VII. Prywatność polityków i urzędników publicznych

Życie prywatne i rodzinne polityków i urzędników publicznych powinno być chronione przed mediami w myśl Artykułu 8 Konwencji. Niemniej jednak informacje o ich życiu prywatnym mogą być rozpowszechniane - unikając czynienia zbędnej szkody osobom trzecim - wtedy, gdy ma ono bezpośrednie znaczenie dla sposobu, w jaki wykonywały lub wykonują swoje funkcje. Gdy politycy i urzędnicy publiczni zwracają uwagę społeczeństwa na aspekty ich życia prywatnego, media mają prawo poddać takie aspekty obserwacji.

VIII. Środki zaradcze przeciwko nadużyciom mediów

Politycy i urzędnicy publiczni powinni korzystać jedynie z takich prawnych środków zaradczych wobec mediów, jakie są dostępne osobom prywatnym w przypadku pogwałcenia ich praw przez media. Odszkodowania i grzywny za zniesławienie lub obrazę muszą pozostawać w rozsądnej proporcji do pogwałcenia praw lub reputacji innych osób, z uwzględnieniem wszelkich ewentualnych, skutecznych i adekwatnych środków zaradczych dobrowolnie zaoferowanych przez media i przyjętych przez dane osoby. Za zniesławienie lub obrazę przez media nie powinno się orzekać kar więzienia, chyba że waga pogwałcenia praw lub reputacji innych osób sprawia, że taka kara jest konieczna i proporcjonalna, zwłaszcza jeżeli zostały pogwałcone inne fundamentalne prawa poprzez oszczercze lub obraźliwe stwierdzenia podane w mediach, na przykład w postaci szerzenia nienawiści.